

Le Monde diplomatique. Manière de Voir (2022-2023).
«Le pouvoir des langues. Identités, domination, résistance».
París: *Le Monde diplomatique. Manière de Voir*, núm. 186. 98 p.

Com es pot reflectir la diversitat canviant i fluida de la vida humana al planeta? Com es pot reflectir, tant sincrònicament com diacrònicament, simplificant-la el mínim possible? La geografia humana, que ens proporciona exemples de com ho podem fer, ha estat poc coordinada amb la sociolingüística als nostres països de llengua catalana (vegeu, per exemple, uns dels pocs casos de relació entre la geografia i la diversitat lingüística a Burgueño (1997) i a les anàlisis demolingüístiques dels censos lingüístics) i en podem aprendre molt.

Le Monde diplomatique, el prestigiós mensual francès, excel·leix per les seves representacions cartogràfiques de la complexitat i l'evolució geopolítiques. La riquesa de dades que mostra en els seus números és espectacular i proporciona una visió global, com un gran trencadís gaudinià, de la riquesa lingüística del nostre planeta. Els seus volums sobre atles (molts dels quals, traduïts al castellà) han versat sobre temes com les migracions, les religions, els pobles, la mundialització, les civilitzacions i les utopies. El volum que aquí ressenyem, sobre diversitat lingüística, és el darrer d'aquesta sèrie, al meu parer, apassionant.

Aquest volum es divideix en tres grans apartats, després d'una introducció programàtica contra l'homogeneïtzació cultural i lingüística («El malson de la llengua única»). El primer es titula «Una arma de dominació»; el segon, «Eina per a influir o per a compartir», i el tercer, «La diversitat indòmita». Aquests tres grans apartats presenten dinou mapes al llarg de vint-i-tres capítols, amb una prioritat comprensible per aspectes més interessants per al lector francòfon (vegeu, per exemple, els capítols 7, 11, 12, 13 i 22). Aquests temes, que enumero tot seguit, donen una idea de l'abast i la varietat dels aspectes que es tracten en els diversos capítols: 1) les cultures en perill de mort; 2) quan l'ucraïnès expulsa el rus; 3) a Letònia, les cicatrius de l'URSS; 4) al Japó, la llengua com un instrument de submissió; 5) la revolta dels anglòfons al Camerun; 6) el Quebec en un atzucac; 7) l'aculturació d'Europa; 8) la servitud voluntària de les elits; 9) el cost del monolingüisme; 10) la bomba lingüística belga; 11) el golf (Pèrsic) pels seus mots; 12) entre França i la francofonia, una mena de malentès; 13) el crioll, gresol de la Reunió; 14) desamor pel rus a França; 15) una escriptura xinesa, diverses llengües; 16) un àrab per a tothom; 17) divorcis balcànics; 18) el laboratori luxemburguès; 19) l'islandès, l'arquetip del purisme; 20) artistes flamencs, identitat belga; 21) qui té por dels catalans? [signat per Manuel Vázquez Montalbán]; 22) per Còrsega, un combat no acabat; 23) el marsellès és francès, i 24) tots els alfabetos porten a Roma.

Un breu comentari sobre el contingut d'aquests capítols. En primer lloc, el més destacable és la contradicció entre, d'una banda, una crida contra l'anglització neoliberal, que amenaça la brillantor antiga del francès, amb sentències emancipadores («dret inalienable dels pobles a ser entesos i reconeguts», p. 47) i, de l'altra, una manca de reconeixement de l'opressió, a l'hexàgon, contra les minories lingüístiques (una opressió que, sense anar més lluny, coneixen de primera mà i constantment els catalans de la Catalunya del Nord). En segon lloc, l'article sobre Ucraïna (tema tristament i dramàticament actual per la guerra en marxa) denuncia excessos antirusos per part del Govern ucraïnès. I, en tercer i darrer lloc, és una llàstima que l'article sobre el català sigui un escrit antic (això sí, mordaç, com era habitual en l'enyorat escriptor barceloní Manuel Vázquez Montalbán), de l'agost del 1996!, recuperat dels arxius de *Le Monde diplomatique*.

Com a conclusió, cal recordar el gran poder heurístic dels mapes, que demostra el volum ressenyat. Pensem, per exemple, en les representacions anamòrfiques, que aporten una visió més realista de la distribució dels usos i les competències lingüístics. La lliçó d'aquest volum és que podem perfeccionar molt la representació polimòrfica de la diversitat lingüística (llengües majoritàries, en contacte, oficials o amenaçades; diversitat interna, geogràfica, social i funcional de tot tipus...) i les seves relacions amb altres diversitats (els capitals econòmics, socials, culturals i simbòlics, de tota mena, proposats per Bourdieu), l'analfabetisme, etc. Val a dir que tenim feina feta als països de llengua catalana, com els mapes dialectològics geogràfics tradicionals, o l'impressionant atlas de la diversitat que es va publicar per celebrar el frustrat Fòrum Universal de les Cultures 2004 a Barcelona (Carreras, 2004). Així mateix, tenim feina per a fer; per exemple, podríem copiar el model lusòfon (Antero Reto *et al.*, 2016) i fer atlas lingüístics històrics (Ostler, 2005 i 2011). En resum, aquest volum de *Le Monde diplomatique* inspira la recerca sociolingüística d'una manera gairebé enlluernadora.

Emili BOIX-FUSTER
Universitat de Barcelona

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ANTERO RETO, Luís [*et al.*] (2016). *Novo atlas da língua portuguesa / New atlas of the Portuguese language*. Lisboa: Imprensa Nacional - Casa da Moeda.
- BURGUEÑO, Jesús (1997). «Geografia lingüística d'Espanya». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, vol. XII, núm. 43, p. 35-57.
- CARRERAS, Carles (dir.) (2004). *Atlas de la diversitat*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- OSTLER, Nicholas (2005). *Empires of the word: A language history of the world*. Londres: Harper Perennial.
- (2011). *The last lingua franca: The rise and fall of world languages*. Londres: Penguin Books.